

KOMMISSIONEN FOR DE EUROPÆISKE FÆLLESSKABER

Bruxelles, den 9.3.2004
KOM(2004) 156 endelig

MEDDELELSE FRA KOMMISSIONEN

DEN NYE GENERATION AF EF-UDDANNELSESPROGRAMMER EFTER 2006

DA

DA

MEDDELELSE FRA KOMMISSIONEN

DEN NYE GENERATION AF EF-UDDANNELSESPROGRAMMER EFTER 2006

RESUMÉ

Denne meddelelse følger op på Kommissionens forslag vedrørende budgetmæssige ressourcer og politiske prioriteringer i perioden 2007 – 2013. I den beskrives Kommissionens planer vedrørende en ny generation af EF-programmer inden for mobilitet og samarbejde på uddannelsesområdet, som skal erstatte programmerne Socrates, Leonardo da Vinci og Tempus III, når disse udløber ved udgangen af 2006. Den viser, hvordan den nye generation vil bidrage til Kommissionens prioriterede områder i perioden indtil 2013 og herunder navnlig til opnåelse af bæredygtig udvikling i EU og stabilitet og velstand i nabolandene.

Den nye generation vil bestå af:

- et nyt integreret program for mobilitet og samarbejde inden for livslang uddannelse i EU's medlemsstater, EØS-/EFTA-landene og kandidatlandene omfattende både almen uddannelse og erhvervsuddannelse og
- et nyt Tempus Plus-program for samarbejde mellem medlemsstaterne og EU's nabolande samt de eksisterende Tempus-lande, som dækker hele spektret af uddannelser.

De nye programmer tager højde for den betydningsfulde udvikling, der er sket på disse politikområder på europæisk plan siden den eksisterende generation af programmer blev skabt i slutningen af 1990'erne. På Det Europæiske Råds møde i Lissabon i 2000 blev der fastlagt et overordnet mål om at gøre Europa til den mest konkurrencedygtige økonomi i verden inden 2010, samtidig med at den sociale samhørighed skulle styrkes, og uddannelse blev tildelt en central rolle i den sammenhæng. De mellemstatslige processer, der blev iværksat i Bologna og København har til formål at forbedre sammenhængen, kvaliteten og forskellige former for overførsel inden for videregående uddannelse og erhvervsuddannelse, og den betydningsfulde rolle, som fællesskabsprogrammerne vil spille med hensyn til at gøre dem til en succes, anerkendes eksplicit. I 2003 iværksatte Kommissionen en "ny naboskabsstrategi" med henblik på at styrke velstanden, stabiliteten og sikkerheden i de lande, der grænser op til det udvidede EU. Alle disse overordnede tiltag og de øvrige faktorer, der er beskrevet i meddelelsens tekst, skal afspejles i udformningen af de nye programmer.

I tråd med den stigende betydning af samarbejde inden for uddannelse og som reaktion på en massiv efterspørgsel vil den nye generation af interne og eksterne programmer være betragteligt mere ambitiøs end de nuværende programmer, som det også fremgår af Kommissionens nye forslag til finansielle overslag. Det integrerede program for livslang uddannelse vil medføre en betragtelig stigning i antallet af decentrale mobilitetsaktioner for enkeltpersoner og i partnerskaber mellem institutioner. Det vil have følgende mål:

- Mindst 10 % af alle skoleelever og lærere skal deltage i Comenius i perioden 2007 – 13.
- Der skal være mindst 3 millioner Erasmus-studerende inden udgangen af 2010.
- Der skal være mindst 150 000 Leonardo-praktikophold om året inden udgangen af 2013.
- Mindst 50 000 voksne skal hvert år deltage i uddannelse eller fungere som undervisere i udlandet inden udgangen af 2013, og mindst 20 % af alle udbydere af struktureret voksenuddannelse skal deltage i europæisk samarbejde ved programmets afslutning.

Det integrerede program vil blive opdelt i fire sektorprogrammer: Comenius (skoleuddannelse), Erasmus (alle former for uddannelse på universitetsniveau), Leonardo da Vinci (grunduddannelse og efter- og videreuddannelse inden for erhvervsuddannelse) og Grundtvig (voksenuddannelse). For at styrke synergieffekten mellem almen uddannelse og erhvervsuddannelse samt i højere grad at leve op til de politiske prioriteringer og opfylde formidlingsbehovene vil det integrerede program omfatte et tværgående program, som fokuserer på politisk udvikling (herunder dataindsamling og -analyse), sprogundervisning, nye informations- og kommunikationsteknologier (ikt) og formidling. Dette vil muliggøre en tilgang, som er mere strategisk og koordineret end i de nuværende programmer.

Det integrerede program vil også omfatte et nyt Jean Monnet-program, som fokuserer på europæisk integration. Det vil omfatte den nuværende Jean Monnet-aktion, som har til formål at fremme uddannelse på universitetsniveau og forskning inden for europæisk integration, og støtte til betydningsfulde europæiske organisationer og foreninger, som beskæftiger sig med uddannelse.

Det nye Tempus Plus-program vil bygge videre på den vellykkede Tempus-tilgang, som indtil videre har været begrænset til videregående uddannelse og resulteret i systemudvikling og styrket samarbejde mellem medlemsstaterne og partnerlandene. I forbindelse med Tempus Plus vil sådanne tiltag blive udvidet til at omfatte hele spektret inden for livslang uddannelse, således at almen uddannelse, erhvervsuddannelse og voksenuddannelse bliver omfattet. Programmet vil bestå af foranstaltninger til støtte for systemmodernisering, enkeltpersoners mobilitet og multilaterale projekter. Målet med programmet vil være:

- at støtte mindst 100 000 enkeltpersoners mobilitet inden udgangen af 2013.

Kommissionens detaljerede lovgivningsforslag vedrørende de nye programmer, som er beskrevet i denne meddelelse, vil blive offentliggjort i sommeren 2004 som en del af en omfattende pakke af udkast til lovgivning for den næste programmeringsperiode.

INDLEDNING

De eksisterende fællesskabsprogrammer vedrørende mobilitet og samarbejde inden for uddannelse afsluttes alle i 2006¹. Kommissionen vil senere i år samtidig med det nye finansielle overslag vedtage sine detaljerede lovgivningsforslag vedrørende en ny generation af programmer. På baggrund af Kommissionens for nyligt offentliggjorte meddelelse ”*Fremtiden skaber vi i fællesskab – Politikudfordringer og budgetmidler i det udvidede EU 2007-2013*”² beskrives i denne meddelelse begrundelsen for Kommissionens kommende lovgivningsforslag, hvorledes de bygger på tidligere erfaringer, de vigtigste elementer og den overordnede anvendelse af de økonomiske midler, som foreslås i meddelelsen. I dokumentet beskrives det betydningsfulde bidrag, som organiseret europæisk samarbejde inden for uddannelse vil yde til opfyldelse af Kommissionens prioriteringer for den nye udgiftsperiode, navnlig hvad angår bæredygtig udvikling med henblik på at bringe EU frem i første række i vidensøkonomien og- samfundet og at bidrage til at styrke stabile relationer med vore nabolande præget af fremgang og velstand. Intet i denne meddelelse foregriber beslutningerne vedrørende det endelige indhold af de lovgivningsforslag, som vedtages af Kommissionen, og de finansielle aspekter heraf.

Denne meddelelse omfatter aktiviteter i både EU og kandidatlandene samt eksterne aktiviteter med deltagelse af de nye nabolande og andre tredjelande, som på nuværende tidspunkt er dækket af Tempus III. Den er inddelt i seks dele.

- I første del beskrives den vigtigste politiske udvikling inden for uddannelsessamarbejde, som har fundet sted siden vedtagelsen af den nuværende generation af fællesskabsprogrammer i 1999/2000, og som har betydning for udformningen af den nye generation af programmer.
- I anden del beskrives det fortsatte og stigende behov for fællesskabsforanstaltninger inden for uddannelse både i og uden for EU.
- Tredje del dækker erfaringerne fra programmerne som sådan med fokus på midtvejsevalueringerne af de nuværende programmer og den offentlige høring vedrørende deres fremtidige udvikling.
- I fjerde del beskrives forslaget til det nye interne program – et integreret program vedrørende mobilitet og samarbejde inden for livslang uddannelse, som skaber forbindelse mellem aktiviteter inden for almen uddannelse og erhvervsuddannelse – samt de vigtigste elementer og planlagte resultater.
- I femte del redegøres der for forslaget til et nyt eksternt program, de overordnede principper vedtaget af Kommissionen og de vigtigste elementer i det nye Tempus Plus-program samt de forventede resultater heraf.

¹ Rådets afgørelse nr. 382/1999/EF (EFT L 146 af 11.6.1999) (Leonardo da Vinci), Europa-Parlamentets og Rådets afgørelse nr. 253/2000/EF (EFT L 28 af 3.2.2000) (Socrates) og Rådets afgørelse 1999/311/EF (EFT L 120 af 8.5.1999) (Tempus).

² KOM(2004) 101.

- I sjette del beskrives det, hvordan programforslagene bidrager til Kommissionens målsætning om at forenkle instrumenterne med henblik på at forbedre resultaterne.

DEL I – DEN POLITISKE BAGGRUND

Lissabon-processen

- 1.1 Europa har accepteret de udfordringer, som vidensamfundet skaber. Uddannelsessystemer af høj kvalitet er en afgørende og helt nødvendig forudsætning for et konkurrencedygtigt vidensamfund. Globalisering samt teknologiske og demografiske ændringer medfører, at arbejdsstyrkens kvalifikationer konstant skal ajourføres, hvis Fællesskabet skal bevare sin konkurrenceevne på verdensplan, og hvis borgerne skal undgå arbejdsløshed og den deraf følgende sociale udstødelse. Der er derfor på Det Europæiske Råds møde i Lissabon og på senere møder i Det Europæiske Råd, herunder senest i Bruxelles i oktober 2003, blevet peget på modernisering af Fællesskabets uddannelsessystemer som et centralt element i Fællesskabets strategi. Efter Lissabon har Fællesskabets uddannelsespolitik fået en hidtil uset betydning: den bidrager i afgørende grad til at nå målet om at gøre Europa til den mest konkurrencedygtige videnbaserede økonomi i verden senest i 2010 med flere og bedre job og en større grad af social samhørighed.
- 1.2 Den europæiske beskæftigelsesstrategi spiller en central rolle sammen med forskning og innovation samt udvikling af et samfund præget af en højere grad af samhørighed og politikker til fordel for bæredygtig vækst. Den europæiske beskæftigelsesstrategis bidrag til udvikling af aktive arbejdsmarkedspolitikker og til de beskæftigelsesrelaterede aspekter af uddannelse har været af et betydeligt omfang. Det er blevet opretholdt navnlig gennem Den Europæiske Socialfond, der stod for en tredjedel af strukturfondenes udgifter i perioden 1994 – 1999, som det fremhæves i den tredje samhørighedsrapport³. I løbet af programmeringsperioden 2000 – 2006 er forbindelsen mellem den europæiske beskæftigelsesstrategi og Den Europæiske Socialfond blevet styrket, og Den Europæiske Socialfond med et budget på 60 mia. EUR er den vigtigste støttekilde for den europæiske beskæftigelsesstrategis politikramme.

Målsætningsprocessen – forbedring af de europæiske uddannelsessystemer

- 1.3 I løbet af perioden siden det afgørende topmøde i Lissabon har der været en betydningsfuld udvikling på en række forskellige områder inden for uddannelse på EU-plan. For første gang er der et betydeligt politisk samarbejde på europæisk plan på disse områder, og der gøres en indsats for at integrere alle initiativer i sammenhængende uddannelsespolitikker på europæisk og nationalt plan. Der gennemføres reformer af politikker og strukturer, hvilket medfører konvergens, hvad angår de vigtigste EU-mål. Man er i høj grad opmærksom på ikke kun de europæiske aspekter af disse politikker, men også på europæisk uddannelses position i verden.

³ Et nyt partnerskab for samhørighed: konvergens, konkurrenceevne, samarbejde (KOM(2004) 107).

- 1.4 Rådet forelagde i foråret 2001 en rapport om de konkrete målsætninger for uddannelsessystemerne, hvori der blev peget på tre hovedmål for 2010: forbedring af uddannelsens kvalitet i Europa, forbedring af adgangen til uddannelse i alle faser af livet og åbning af uddannelsessystemerne for den øvrige verden, således at de bliver bedre til at forberede borgerne på fremtiden. Disse tre hovedmål er blevet inddelt i 13 mere detaljerede målsætninger – fra forbedring af læreruddannelsen til forbedring af uddannelsernes tiltrækningskraft og fra bedst mulig udnyttelse af ressourcerne til fremme af samarbejde og mobilitet. Dette hænger sammen med en ny proces vedrørende udpegning og indsamling af indikatorer, hvormed fremskridt i forhold til de forskellige vedtagne målsætninger kan måles. Kommissionen har peget på 29 sådanne indikatorer, og på Det Europæiske Råds møde i maj 2003 blev der vedtaget fem europæiske benchmarks for udviklingen i retning af opnåelse af målene for 2010.

Livslang uddannelse

- 1.5 Samtidig er selve begrebet livslang uddannelse blevet fremhævet og udviklet på europæisk plan, navnlig på Det Europæiske Råds møder i Lissabon og Feira. Efter en omfattende høring vedrørende Kommissionens memorandum blev der opnået bred enighed om et nyt paradigme for uddannelse, hvor eleven eller den studerende er i fokus i læringsprocessen, og hvor betydningen af lige muligheder og kvaliteten og relevansen af de til rådighed værende uddannelsesmuligheder understreges. Definitionen dækker alle fra børn i førskolealderen til pensionister og omfatter hele spektret af formel, ikke-formel og uformel uddannelse. Aktivt borgerskab, den enkeltes personlige udfoldelsesmuligheder og social inddragelse samt beskæftigelsesrelaterede aspekter af beskæftigelses- og tilpasningsevne er mål, som styrker hinanden gensidigt.
- 1.6 I den fælles statusrapport til Det Europæiske Råds møde i foråret 2004, som blev vedtaget af Rådet (uddannelse) den 26. februar 2004, opfordres alle medlemsstaterne til at fastlægge sammenhængende og omfattende strategier for livslang uddannelse senest i 2006. Disse strategier bør fremme mere effektive partnerskaber mellem de vigtigste aktører, herunder erhvervslivet, arbejdsmarkedets parter og uddannelsesinstitutioner på alle plan, validering af tidligere uddannelse for at øge befolkningens motivation til at deltage i uddannelsesaktiviteter og udvikling af uddannelsesmiljøer, som er åbne, attraktive og tilgængelige for alle, navnlig dårligt stillede grupper.

Videregående uddannelse under forandring – Bologna-processen

- 1.7 Universitetsverdenen ændres hurtigt under det pres, som kommer fra både de nye krav, som videnssamfundet i de nuværende og nye medlemsstater stiller, et i stigende grad globalt forskningsmiljø samt til stadighed mere krævende nationale målsætninger vedrørende deltagelse i videregående uddannelse. Disse målsætninger modsvarer normalt ikke af tilsvarende forøgelse af de ressourcer, som afsættes til undervisning eller forskning, og derfor nødvendiggøres ændringer af tilrettelæggelsen og fordelingen af det arbejde, der udføres på universiteterne. Samtidig fokuserer medlemsstaterne i stigende grad på måder, hvormed de kan forbedre kvaliteten, relevansen, effektiviteten og styringen af forskning og undervisning på de videregående uddannelsesinstitutioner. De videregående

uddannelsessystemer og institutionerne er i mindre og mindre grad ”beskyttet” bag nationale grænser og i stigende grad åbne for konkurrence og pres udefra⁴.

- 1.8 Tilvejebringelse af et sammenhængende og attraktivt europæisk område for videregående uddannelse præget af overensstemmelse i henhold til Bologna-erklæringen fra 1999 er det vigtigste redskab, hvormed disse udfordringer kan tages op, og Fællesskabet har i stigende grad afsat ressourcer til denne opgave i de senere år. Målene i Bologna-erklæringen afspejler på mange måder målsætningerne i EU's egne programmer inden for videregående uddannelse, herunder også på forskningsniveau, så en højere grad af sammenhæng er både naturlig og nødvendig. Dette er indlysende på områder som f.eks. kvalitetssikring, Det Europæiske Meritoverførselssystem (ECTS), fremme af mobilitet og uddannelsens europæiske dimension.

Forbedring af erhvervsuddannelsens kvalitet og tiltrækningskraft – Københavnsprocessen

- 1.9 Som en reaktion på en anmodning fremsat på Det Europæiske Råds møde i Barcelona vedrørende foranstaltninger inden for erhvervsuddannelse, som svarer til den, der blev fremsat i Bologna-erklæringen, offentliggjorde Rådet i november 2002 en resolution vedrørende øget samarbejde inden for erhvervsuddannelse. Det førte til, at ministre fra 31 lande, arbejdsmarkedets parter i Europa og Kommissionen vedtog ”Københavns-erklæringen”, som er en aftale vedrørende udvikling af øget europæisk samarbejde på en række områder inden for erhvervsuddannelse. Disse omfatter kvalifikationer og kompetencers gennemsigtighed, kvalitetssikring, meritoverførsel, fælles principper for validering af ikke-formel og uformel uddannelse samt livslang vejledning.
- 1.10 Der er blevet gjort betragtelige fremskridt med hensyn til gennemførelse af Københavns-erklæringen på europæisk plan. Kommissionen vedtog i december 2003 en ny samlet ramme for større gennemsigtighed i kvalifikationer og kompetencer (Europass)⁵. Der er blevet udviklet et sæt fælles rammer for kvalitetssikring, herunder også en fælles kerne af kvalitetskriterier og et sammenhængende sæt indikatorer. Derudover er grunden blevet lagt til et meritoverførselssystem inden for erhvervsuddannelse.

Et ændret EU med nye grænser

- 1.11 Uddannelsespolitikker fungerer ikke isoleret. De spiller også en rolle med hensyn til at skabe forbindelser med vore naboer. Forbindelser med de lande, der grænser op til det udvidede EU er af afgørende betydning. I kommunikationen vedrørende et bredere Europa anførte Kommissionen: ”Det er EU's pligt, ikke bare over for sine egne og de nye medlemsstaters medborgere, men også over for sine nuværende og kommende naboer, at sikre fortsat social samhørighed og økonomisk dynamisme. EU må gøre en aktiv indsats for at øge det samarbejde og den integration på regionalt og subregionalt plan, der er en forudsætning for den politiske stabilitet, fremme den økonomiske udvikling og mindske fattigdommen og de sociale forskelle i vores

⁴ En mere fuldstændig analyse kan findes i Kommissionens meddelelse ”Universiteternes rolle i det europæiske vidensamfund”, KOM(2003) 58 endelig.

⁵ KOM(2003) 796 endelig.

fælles miljø⁶ Et udvidet samarbejde inden for uddannelse udgør en afgørende del af denne pligt.

DEL II – BEHOVET FOR FÆLLESSKABSFORANSTALTNINGER

- 2.1 Det er på baggrund af disse store politiske ambitioner og fremskridt, at det fremtidige behov for fællesskabsforanstaltninger skal vurderes. Det største indre marked i verden vil aldrig komme til at udgøre grundlaget for det mest konkurrencedygtige videnbaserede samfund, hvis ikke der gøres en endnu større indsats for at fjerne de uforeneligheder og den manglende sammenhæng mellem – efter udvidelsen - 25 forskellige uddannelsessystemer, hvor kvalifikationer og færdigheder ikke anerkendes på tværs af grænserne, og hvor fremragende metodisk arbejde i et land er ukendt i andre lande. En arbejdsstyrke, som reelt kan udnytte faglig og geografisk mobilitet, er et nødvendigt supplement til det indre marked og den fælles valuta. Det, der er behov for, er en sammenhængende strategi, hvor medlemsstaterne kan lære af hinanden. Det betyder ikke, at EU skal påtage sig ansvaret for at forvalte uddannelsessystemerne; det fulde ansvar for tilrettelæggelsen, indholdet og finansieringen af uddannelse skal derimod forblive hos de enkelte medlemsstater. I den sammenhæng vil de, navnlig de dårligst stillede regioner, få fuld støtte fra strukturfondene, som er Fællesskabets vigtigste finansielle instrument på dette område. Inden for disse rammer vil ESF yde støtte til at forbedre uddannelsessystemernes kvalitet og fleksibilitet samt til investeringer i human kapital. Medlemsstaterne vil også kunne udnytte den næste generation af fællesskabsinitiativer.
- 2.2 Strukturfondene opererer gennem de myndigheder, som medlemsstaterne har udpeget. Foranstaltninger, som er mere direkte støttet af EU, kan dog også supplere medlemsstaternes aktiviteter inden for uddannelse, hvorved der kan opnås resultater, som kun kan opnås gennem fællesskabsforanstaltninger og på fællesskabsplan. Muliggørelse af mobilitet ikke kun for studerende, praktikanter, voksenelever, lærere, undervisere og forskere, men også for forskellige former for praksis og ideer er et område, hvor medlemsstaternes egne aktioner ikke kan producere de nødvendige resultater; og denne mobilitet er af afgørende betydning for videnssamfundet, da den medfører direkte overførsel af og erfaring med nye tilgange og kvalifikationer og, hvad der er lige så vigtigt, fremmer netværk af institutioner, som samarbejder på europæisk plan.
- 2.3 Betydningen af mobilitet og partnerskaber i denne sammenhæng undervurderes i visse tilfælde. Tværnationale sammenligninger på systemplan er et meget effektivt middel til fremme af ændringer; debatten vedrørende PISA-resultaterne er et eksempel herpå. Udvekslings- og mobilitetsforanstaltninger har en lignende effekt, men på enkeltpersoner og fra græsrodsniveau og op. Udvekslinger, mobilitet og tværnationale partnerskaber åbner deltagernes øjne for, hvad andre gør og kan gøre, og får dem til at se på deres egen indsats i et nyt lys. I den sammenhæng giver udveksling og mobilitet et svar på et af de store spørgsmål, som uddannelsessystemerne står over for: hvordan motiveres kursusudbydere til at revidere og ajourføre deres faglige praksis og til at leve op til de krav, som stilles?

⁶ KOM(2003) 104 endelig, s. 3. Følgende lande er omfattet af denne politik: de sydlige Middelhavslande: Algeriet, Egypten, Israel, Jordan, Libanon, Libyen, Marokko, Den Palæstinensiske Myndighed, Syrien og Tunesien samt Rusland og de vestlige NIS-lande: Ukraine, Moldova og Belarus).

- 2.4 Det er dette tværnationale og individuelle element, som adskiller den betydning, uddannelsesprogrammerne har, fra betydningen af de mange aktioner på nationalt plan, som har til formål at forbedre kvaliteten på området, og hvoraf nogle støttes af EU gennem strukturfondene. Disse aktioner, som ofte er fremragende med hensyn til udformning og gennemførelse, når normalt ikke ud over det nationale eller regionale plan; derfor gennemføres der ikke på samme måde eksterne og individuelle sammenligninger⁷. Forskning vedrørende betydningen af tværnationale udvekslinger bekræfter dette. Faktisk siger de allerfleste Erasmus-studerende, at deres udvekslingserfaring har været den mest betydningsfulde nye erfaring i deres liv. I den forstand fungerer uddannelsesprogrammerne som katalysatorer for ændringer og modernisering af uddannelsessystemerne i EU.
- 2.5 Uddannelsessamarbejde er ikke blot et internt anliggende for EU. Den eksterne dimension, der som bekendt er integreret i Tempus-programmet og for nylig blev udvidet gennem Erasmus Mundus, behandler et lige så vigtigt og afgrænset sæt af behov. Samarbejde inden for uddannelse er et meget kraftfuldt instrument til styrkelse af forbindelserne med tredjelande og fremme af den gensidige forståelse mellem EU-landene og andre lande, navnlig, men ikke udelukkende, de lande, som bliver EU's nye nabolande efter udvidelsen. Alene af den grund er det af afgørende betydning at styrke vores aktiviteter på dette område i fremtiden. Men fordelene er større end som så. Evalueringerne af Tempus har vist, at samarbejde inden for uddannelse er af central betydning for den overgangsfase, som lande, der kan blive kandidatlande på kort sigt, skal igennem. Og fordelene går ikke kun i én retning. Det er af afgørende betydning, at vores systemer bliver mere og mere åbne for resten af verden, og at vi er i stand til at lære af og tilegne os eksempler på fremragende praksis, uanset hvor de findes, hvis EU skal leve op til målsætningen fra Det Europæiske Råds møde i Barcelona i 2002 om at blive en kvalitetsreference på verdensplan.
- 2.6 Det er af disse grunde, at Kommissionen mener, at det er af central betydning at fortsætte med Fællesskabets interne og eksterne samarbejdsprogrammer inden for uddannelse i de kommende år, at integrere dem under det samlende princip om livslang uddannelse og derudover at udvide deres omfang og anvendelsesområde betragteligt som redegjort for i denne meddelelses del 4 og 5.
- 2.7 Det nye rammeprogram for fællesskabsforanstaltninger inden for uddannelse skal også tage hensyn til en række politiske, sociale, økonomiske og kulturelle faktorer. Disse udfordringer er ikke specifikke for uddannelse; og i nogle tilfælde er andre instrumenter – navnlig instrumenter under beskæftigelses- og samhørighedspolitikkerne – af størst finansiell betydning. Samarbejde inden for uddannelse på europæisk plan kan dog yde et unikt og værdifuldt bidrag.

Mobilitet

- 2.8 Tværnational mobilitet for personer er en fordel for Europa som helhed. Mobiliteten beriger nationale kulturer og øger deltagernes kulturelle, uddannelsesmæssige og faglige erfaringer. Sådanne erfaringer bliver i stigende grad nødvendige på baggrund

⁷ Fællesskabsinitiativet Interreg er en bemærkelsesværdig undtagelse. Det har til formål at styrke økonomisk og social samhørighed i hele EU gennem fremme af en afbalanceret udvikling i vores del af verden ved hjælp af grænseoverskridende, tværnationalt og interregionalt samarbejde. Dette samarbejde kan være inden for uddannelse alt afhængig af de behov, som de pågældende regioner giver udtryk for.

af de nuværende begrænsede jobmuligheder og et arbejdsmarked, som kræver mere fleksibilitet og en bedre tilpasningsevne. Og som beskrevet ovenfor er mobilitet en betydningsfuld faktor, der medfører systemændringer på grundlag af en direkte udveksling af erfaringer. I anerkendelse af den stigende betydning vedtog Parlamentet og Rådet i 2001 en henstilling om lettelse af mobiliteten for alle under uddannelse⁸. Kommissionen mener, at den nye programgeneration vil blive et af de vigtigste instrumenter til forøgelse af omfanget og kvaliteten af tværnational mobilitet, hvorfor den vil placere aktionen centralt i sine lovgivningsforslag.

Sprogindlæring

- 2.9 Efter Det Europæiske Sprogår i 2001 foranstaltede Kommissionen en offentlig høring, ”Fremme af sprogindlæring og sproglig mangfoldighed”, på grundlag af hvilken den forelagde en handlingsplan om sprogindlæring⁹. Denne fokuserer på tre hovedområder: udvidelse af fordelene ved livslang sprogindlæring til at omfatte alle borgere, forbedring af sprogundervisningen og etablering af et mere sprogvenligt miljø. EU, som er tværnational og flersproget, betragtes af borgerne som en forkæmper for (og også en garant for) sproglig mangfoldighed.

Informations- og kommunikationsteknologier

- 2.10 Fællesskabet har støttet udvikling af pædagogik under anvendelse af informations- og kommunikationsteknologier i mange år og på en række forskellige måder, senest gennem Minerva-aktionen under Socrates og vedtagelsen af eLearning-programmet¹⁰. I takt med at informations- og kommunikationsrevolutionen spredes i hele samfundet, bliver det vigtigere og vigtigere for alle borgerne uden undtagelse at blive fortrolige med brugen af disse teknologier.

Samfundsmæssige ændringer

I Kommissionens tredje samhørighedsrapport bestemmes en række udfordringer for det udvidede EU. Hvad angår navnlig investeringer i mennesker og human kapital, understreges i rapporten behovet for at koncentrere samhørighedsinterventioner og andre fællesskabsinstrumenter – som f.eks. fællesskabsprogrammer for samarbejde og mobilitet inden for uddannelse - på de fire nedennævnte områder.

Et aldrende samfund medfører, at der er mere tid til uddannelse

- 2.11 Samfundets aldring fortsætter. EU's demografiske pyramide bliver til stadighed bredere i toppen, fordi levealderen forøges, og byrden forbundet med pensioner og sundhedspleje forøges tilsvarende. Dette emne er blevet behandlet i retningslinjerne for beskæftigelsen for 2003¹¹, hvori medlemsstaterne opfordres til at udvikle politikker for aktiv aldring og at fastsætte et specifikt mål for beskæftigelsesgraden blandt ældre arbejdstagere.

⁸ EFT L 215 af 9.8.2001.

⁹ KOM(2003) 449 endelig.

¹⁰ Europa-Parlamentets og Rådets afgørelse nr. 2318/2003/EF, EUT L 345 af 31.12.2003.

¹¹ KOM(2003) 170 endelig.

Et arbejdsmarked under hastig forandring

- 2.12 Globalisering og den nye videnbaserede økonomi har resulteret i dramatiske og hastige forandringer på det europæiske arbejdsmarked. Som det anbefales i retningslinjerne for beskæftigelsen og de overordnede økonomiske retningslinjer¹² skal vores uddannelsessystemer give den europæiske arbejdsstyrke de kvalifikationer, som er nødvendige for håndtering af ændringer. Programmer på europæisk plan kan i betragtelig grad bidrage til denne proces både ved at give borgerne mulighed for at ajourføre og tilegne sig nye kvalifikationer gennem studieperioder i udlandet og ved at fremme kvalitet og tilpasning til uddannelsessystemernes nye krav gennem en proces med samarbejde og udveksling af god praksis.

Et mere forskelligartet samfund

- 2.13 Samfundene i EU bliver fortsat mere kulturelt forskellige og mere indbyrdes forbundne som et resultat af globaliseringen og nye kommunikationsteknologier på den ene side og betydningen af det indre marked og migration på den anden side. Dette sætter fokus på den centrale betydning af udvikling af tværkulturel forståelse og respekt og på formidling og styrkelse af begrebet aktivt borgerskab. Samtidig er der et stigende behov for at øge borgernes forståelse af karakteren af den europæiske identitet.

Bidrag til social inddragelse

- 2.14 Grunduddannelse er vejen til bedre muligheder i fremtiden. Man skal være særlig opmærksom på at sikre, at negative erfaringer med formel uddannelse tidligt i livet ikke får folk til at vende ryggen til uddannelse resten af livet. Man skal derimod gøre alt for at give personer, som har forladt uddannelsessystemet uden grundlæggende kvalifikationer, en alternativ ”ekstra chance” for at få adgang til uddannelse, som passer til deres behov. Hvis dette skal være vellykket, vil der være behov for innovative pædagogiske metoder samt specialiserede vejledningsformer, forbindelser med lokale virksomheder og andre foranstaltninger, som er udformet med henblik på at skabe et motiverende læringsmiljø, hvor man kan udnytte alle muligheder for at give en ”ekstra chance”, hvor det er nødvendigt.

Udviklingen på uddannelsesområdet uden for EU

Videregående uddannelse – Tempus og Erasmus Mundus

- 2.15 Fællesskabspolitikker for lande uden for EU har i mere end et årti gennem Tempus-programmet fokuseret på videregående uddannelsesinstitutioner og –systemer, da disse er af særlig betydning for den sociale og økonomiske overgangsproces samt for den kulturelle udvikling. De er også leverandører af ekspertise og menneskelige ressourcer og uddanner nye generationer af politiske og administrative ledere og virksomhedsledere. Programmet, som oprindeligt var udformet med tanke på tidligere kommunistiske lande (herunder de fleste af de nuværende tiltrædelseslande), er i forskellige faser blevet udvidet til at omfatte lande i det

¹² Rådets afgørelse nr. 578/2003/EF, EUT L 197 af 5.8.2003.

tidligere Sovjetunionen, lande i det vestlige Balkan og Middelhavslandene. Det dækker på nuværende tidspunkt 27 lande, fra Mongoliet til Marokko.

- 2.16 Selv om det grundlæggende set er udformet med henblik på at yde bistand til partnerlande, giver Tempus-programmet også medlemsstaterne bedre adgang til vidensområder, hvor det højeste udviklingsniveau er blevet opnået uden for EU, og skaber varige, gensidigt fordelagtige partnerskaber.
- 2.17 Tempus har været det dominerende uddannelsesprogram for udvekslinger med lande uden for EU og partnere i EFTA-/EØS-landene og kandidatlandene. Men det har ikke været det eneste. I 1995 blev der indgået specifikke aftaler om udveksling inden for videregående uddannelse med USA og Canada, og Kommissionen selv har på grundlag af erfaringerne med større interne programmer iværksat andre programmer med Latinamerika (ALFA og ALBan) og med lande i Asien (Asia-Link) samt pilotprojekter med Japan, Australien og New Zealand.
- 2.18 Betydningen af videregående uddannelse som en faktor, der er bestemmende for internationalisering og dermed økonomisk vækst og udvikling, er på det seneste blevet anerkendt i stigende grad. Universiteterne har kunnet konstatere, at konkurrencen om de bedste studerende og lærerkræfter er blevet større, navnlig hvad angår forskning; og denne konkurrence er ikke begrænset til EU, men ses på verdensplan. Erasmus Mundus-programmet¹³ vil fremme europæiske masteruddannelser, som gennemføres af konsortier af universiteter, med et dermed forbundet program for stipendier rettet mod de bedste studerende fra resten af verden. Det repræsenterer EU's første reaktion på dette fænomen.

Fremtidige behov

- 2.19 Det kompleks af faktorer, som ligger til grund for EU's samarbejdspolitik med de nærmeste nabolande (og de andre lande, der deltager i Tempus-programmet), kan opsummeres som følger:
- Uddannelse er en udviklingsfaktor af central betydning for vores nærmeste naboer og vores partnere. Det er i Europas interesse at fremme demokrati, velstand og stabilitet, hvilket kun vækst kan sikre. I den forbindelse spiller samarbejde inden for uddannelse en betydningsfuld rolle inden for rammerne af EU's udviklingsbistand.
 - De kontakter mellem personer, som udgør en del af det internationale aspekt i forbindelse med uddannelse, opfattes i stigende grad som et bidrag til den tværkulturelle dialog, og de har gennem deres påvirkning af systemerne en større betydning end en simpel optælling af disse kontakter ville tyde på. De giver også EU et værdifuldt redskab inden for kulturelt diplomati, der skaber en større forståelse for vores egen kultur og kulturarvs specifikke karakter og efterspørges af vores partnerlande som en mulighed for at berige deres eget uddannelsessystem.

¹³ Europa-Parlamentets og Rådets afgørelse nr. 2317/2003/EF, EUT L 345 af 31.12.2003.

- Kontakter med uddannelsessystemer i partnerlande gennem udvekslings- og samarbejdsprogrammer skaber synergieffekter og konvergens med systemer i EU, hvorved disse bliver mere interessante for partnerlandene.
- 2.20 Tempus-programmet har bevist sit værd ved at bidrage til moderniseringen af de videregående uddannelsessystemer i partnerlandene, at skabe tættere forbindelser mellem EU-landene og andre lande og ved at forberede en række lande på kandidatstatus. Det er et kraftfuldt instrument, hvis potentiale er meget stort. Det har vist, at uddannelsessystemerne i EU (og de ansvarlige for disse) både har evnen og viljen til at bistå deres partnere i andre lande med at udvikle deres systemer.
- 2.21 Selv om videregående uddannelse i væsentlig grad bidrager til vækst, er det dog i lande med en overordnet set mere begrænset økonomisk udvikling nødvendigt at supplere med forbedringer af den grundlæggende uddannelse og erhvervsuddannelse. Videregående uddannelse vil ikke påvirke alle borgerne og kan kun spille en begrænset rolle med hensyn til at fremme et lands overordnede udvikling, hjælpe dets borgere og skabe grobund for et konstruktivt forhold til EU. Udvidelsen af EU vil ændre EU's politiske, geografiske og økonomiske vægt grundlæggende i verden og naboregionerne, og nødvendiggør derfor en politik vedrørende EU's nye naboer, som indebærer et øget og udvidet samarbejde inden for uddannelse. Hvis EU's ambitioner er store, hvilket de efter Kommissionens mening bør være, skal EU være rede til ud over videregående uddannelse også at beskæftige sig med uddannelsessystemerne overordnet set, da det kun er således, at den størst mulige effekt kan opnås. Det medfører, at vi bør udvikle Tempus-programmet, så det rækker ud over videregående uddannelse og bidrager til at forbedre alle elementerne i processen for livslang uddannelse – fra skoler over erhvervsuddannelse til universiteterne og voksenuddannelse.

DEL III – ERFARINGERNE FRA PROGRAMMERNE

Erfaringerne fra Socrates og Leonardo da Vinci - midtvejsevalueringer

- 3.1 Kommissionen har udnyttet et stort erfaringsgrundlag fra programmer inden for uddannelse. Det seneste og vigtigste input er midtvejsevalueringssrapporterne vedrørende de igangværende faser af Socrates og Leonardo da Vinci, som blev offentliggjort i marts 2004¹⁴. De vigtigste budskaber er som følger:
- Dækningen og fokus i forbindelse med programmernes aktioner betragtes generelt som værdifulde og hensigtsmæssige.
 - De administrative og finansielle procedurer er blevet forbedret siden den første fase, men opfattes stadig som urimeligt krævende og langsomme. Der er ligeledes behov for en gennemgang af visse udvælgelsesprocedurer¹⁵.
 - Der er behov for en større synergieffekt og mere sammenhæng mellem aktionerne og programmerne.

¹⁴ KOM(2004) 153 og KOM(2004) 152.

¹⁵ Navnlig "B"-proceduren under Leonardo da Vinci.

- Formidlingen af de gode resultater fra programmerne er ikke tilstrækkelig.
- Der er behov for en stærkere sammenhæng mellem programmerne og udformningen af politikker.
- En for høj detaljeringsgrad i bestemmelserne vedrørende de nuværende programmer skaber problemer i forbindelse med gennemførelsen.

Erfaringerne fra Tempus III - midtvejsevaluering

3.2 De vigtigste budskaber fra midtvejsevalueringsrapporten fra Tempus¹⁶ er som følger:

- Tempus er på hensigtsmæssig vis blevet tilpasset ændrede geopolitiske og socioøkonomiske forhold i Europa og i Tempus-partnerlandene i løbet af de seneste ti år.
- Vi står stadig over for enorme socioøkonomiske udfordringer, hvilket øger behovet for at prioritere reformer af erhvervsuddannelsen og den videregående uddannelse højt.
- Der er behov for mere fokus på mobilitet, formidling af resultater, dialog med de nationale myndigheder og mere effektiv strukturel intervention inden for videregående uddannelse.
- Nyorientering af programmet mod en mere strategisk tilgang øgede dets påvirkning af lovgivningen i partnerlandene og medførte en større grad af åbenhed og velvilje over for internationalt samarbejde i disse lande.

Offentlig høring om programmernes fremtidige udvikling

3.3 På baggrund af den udformning af politikker, som er beskrevet ovenfor, gennemførte Kommissionen mellem november 2002 og marts 2003 en omfattende høring af alle med interesser i uddannelses- og ungdomsprogrammer. *Pôle Universitaire de Nancy-Metz* udarbejdede en detaljeret rapport, som kan læses online¹⁷, for Kommissionen. De vigtigste resultater er som følger:

- Stor begejstring for programmerne, navnlig for mobilitetsforanstaltningerne.
- Der gives udtryk for, at programmerne bør bidrage til udvikling af den europæiske dimension og europæisk borgerskab og sprogundervisning, samt en stor interesse for den regionale dimension af programmernes aktioner.
- En stærk følelse af at programmernes forvaltning er bureaukratisk, mangler fleksibilitet og er for kompliceret, navnlig i betragtning af de fleste tilskuds meget ringe størrelse.

¹⁶ KOM(2004) 157.

¹⁷ Findes på følgende adresse: http://europa.eu.int/comm/dgs/education_culture.

- Der gives udtryk for, at de decentrale procedurer (procedurer, der varetages af de nationale kontorer i de deltagende lande) er enklere og mere brugervenlige end de procedurer, som varetages direkte af Kommissionen.

DEL IV – INTERN POLITIK: DET INTEGREREDE PROGRAM FOR MOBILITET OG SAMARBEJDE INDEN FOR LIVSLANG UDDANNELSE

Principper for den nye generation af programmer

4.1 Kommissionen har overvejet de forskellige elementer, der er beskrevet ovenfor, på baggrund af det politiske mandat, den har fået på flere møder i Det Europæiske Råd, sine egne politiske overvejelser og erfaringerne fra igangværende og tidligere programmer, og foreslår:

- At bevare separate programmer rettet mod EU¹⁸ på den ene side og nabolande på den anden side indtil videre. Det skønnes, at denne tilgang er bedst egnet til at tage hensyn til, at arten af og formålet med aktiviteterne inden for uddannelsessamarbejde er af forskellig karakter i de forskellige sammenhænge, som det fremgår af analysen ovenfor.
- Set i lyset af den stadigt stigende grad af integration mellem aktioner inden for almen uddannelse og erhvervsuddannelse samt mellem institutioner i hele EU og set i lyset af udviklingen af paradigmet livslang uddannelse kan der opnås store fordele ved at samle de områder, der dækkes af Socrates og Leonardo da Vinci, i en enkelt struktur. Et sådant kombineret program ville bedre kunne støtte udviklingen af politikker i de deltagende lande, reagere mere effektivt på brugernes behov og muliggøre forbedringer, hvad angår forenkling og effektivitet med hensyn til programgennemførelsen, navnlig på områder, hvor der er overlapning mellem almen uddannelse og erhvervsuddannelse. Kommissionen vil derfor foreslå et ”integreret program”, som både dækker almen uddannelse og erhvervsuddannelse i EU.
- Inden for rammerne af dette integrerede program er almen uddannelses og erhvervsuddannelses betydning for opnåelsen af Lissabon-målet, Bologna- og Københavns-processens tilblivelse, målsætningsprocessen og den dermed forbundne udvikling af politikker, der er beskrevet ovenfor, alt sammen elementer, der viser behovet for mere synlige instrumenter til støtte for udviklingen af politikker. Andre dermed forbundne politiske initiativer på fællesskabsplan (f.eks. e-Learning-programmet eller Europass-initiativet) bør også inkorporeres. Sluttelig betragter Kommissionen det som fordelagtigt at inkorporere Jean Monnet-aktionen i det integrerede programs brede struktur sammen med støtte til centrale institutioner, som beskæftiger sig med området på europæisk plan, som f.eks. Det Europæiske Universitetsinstitut (Firenze) og Europakollegiet i Brugge og Natolin, med henblik på at opnå et mere fast og strategisk grundlag for støtten til disse aktiviteter og institutioner

¹⁸ Herunder EØS-/EFTA-lande og kandidatlande, når man har indgået de relevante aftaler.

og mere overordnet at opnå synergieffekter mellem disse aktioner inden for europæisk integration og samarbejde inden for uddannelse.

- Kommissionen vil foreslå et meget mere omfattende program i den næste programmeringsperiode med henblik på, at europæisk samarbejde inden for uddannelse kan komme til at udfylde sin rolle, og på at reagere på den øgede betydning af området i samtlige medlemsstater og på europæisk plan. Størstedelen af forøgelsen finder sted inden for rammerne af programmets decentrale aktioner, navnlig inden for tværnational mobilitet for enkeltpersoner, hvor ansøgninger sendes direkte til de udpegede nationale kontorer i hvert enkelt land, som har det detaljerede kendskab til de nationale forhold og ved, hvordan de individuelle programbrugeres behov opfyldes.
- Det årlige budget for det foreslåede integrerede program kan i løbet af den næste programmeringsperiode blive firedoblet i forhold til det nuværende omfang. Støtte af dette omfang vil gøre det muligt at opnå en række ambitiøse, men realistiske mål, som står i rimeligt forhold til betydningen af det nye program. Der er redegjort for disse i afsnit 4.4 til 4.7 nedenfor.
- Programmet bør gøres enklere og mere fleksibelt. Bestemmelserne vedrørende det nye program bør være begrænset til at omfatte de aktivitetsområder og den generiske type af aktioner, som skal støttes, hvorimod størstedelen af de detaljerede gennemførelsesbestemmelser skal findes i de retningslinjer for programmet, som er blevet vedtaget sammen med programudvalget.
- De programmer, der er omfattet, bør have så mange fælles elementer som muligt. Hvert enkelt program inden for de integrerede rammer vil være baseret på det samme sæt af generiske aktioner (mobilitet, projekter, netværk osv.), hvilket skulle muliggøre en højere grad af ensartethed og mulighed for overførsel af elementer mellem dem. I stedet for den nuværende række af programudvalg og underudvalg skal der være et enkelt programudvalg, hvis sammensætning vil variere alt afhængig af emnet (f.eks. almen uddannelse eller erhvervsuddannelse). Hver enkelt sammensætning vil have alle de relevante beføjelser, hvilket vil medføre, at der ikke længere vil være den ventetid, der er på nuværende tidspunkt, og som skyldes kravet om, at visse sager skal behandles af en række udvalg.
- Det integrerede program vil være åbent for deltagelse af alle de lande, som på nuværende tidspunkt deltager i Socrates og Leonardo, og det kan blive udvidet til at omfatte Schweiz og det vestlige Balkan¹⁹. Det er også af stor betydning, at fleksibiliteten vil blive udvidet til at omfatte anvendelse af op til 1 % af programmets budget til inddragelse af institutioner fra ikke-deltagende lande, hvis dette tilfører den pågældende aktivitet en merværdi. Dette er et stort fremskridt i forhold til den

¹⁹ Tempus Plus-programmet vil bidrage til at forberede landene i det vestlige Balkan på efterfølgende deltagelse i det integrerede program.

nuværende generation, hvor kun 250 000 EUR under hvert enkelt program er til rådighed for sådanne aktioner, og procedurerne for anvendelse heraf er så besværlige, at muligheden aldrig er blevet udnyttet under Leonardo.

Programmets udformning

4.2 Det integrerede program vil omfatte fire separate sektorprogrammer: skoleuddannelse (Comenius), videregående uddannelse (Erasmus), grunduddannelse og efter- og videreuddannelse inden for erhvervsuddannelse (Leonardo da Vinci) og voksenuddannelse (Grundtvig). Deres dækning vil blive baseret på de eksisterende programmer, men med en række tilpasninger. Ud over de fire sektorprogrammer vil der være to horisontale programmer. Det ”tværgående program” vil dække tværgående emner: støtte til udvikling af politikker, sprogundervisning, nye informations- og kommunikationsteknologier samt formidling og udnyttelse af resultaterne. Jean Monnet-programmet vil støtte en række institutioner og aktiviteter, som vedrører europæisk integration: selve Jean Monnet-aktionen, driftstilskud til en række nøgleinstitutioner og driftstilskud til europæiske foreninger, som beskæftiger sig med uddannelse.

Det integrerede program			
Comenius Skoleuddannelse	Erasmus Videregående uddannelse og erhvervsuddannelse på avanceret niveau	Leonardo da Vinci Grunduddannelse og efter- og videreuddannelse inden for erhvervsuddannelse	Grundtvig Voksenuddannelse
Det tværgående program 4 nøgleaktiviteter – udvikling af politikker, sprogundervisning, ikt, formidling			
Jean Monnet-programmet 3 nøgleaktiviteter – Jean Monnet-aktionen, europæiske institutioner, europæiske foreninger			

4.3 En stor forskel mellem den nuværende generation og det integrerede program vil være aktiviteterernes omfang. Kommissionen vil foreslå en meget betragtelig stigning i antallet af decentrale aktioner, navnlig inden for mobilitet og partnerskaber, med henblik på at opfylde en række kvantitative målsætninger, som er beskrevet nedenfor. I forbindelse med alle disse programmer vil dette udgøre et større skift set i forhold til det nuværende aktivitetsniveau. Et sådant forslag ville medføre tildeling af ressourcer i et omfang, som er i overensstemmelse med de erklærede ambitioner²⁰ og den stigende politiske betydning af denne type aktioner, og udgøre en reaktion på en massiv efterspørgsel blandt borgerne i Europa. Det er klart, at en sådan betragtelig stigning i antallet af decentrale aktioner vil kræve en styrkelse af netværket af

²⁰ Den eksisterende Socrates-afgørelse har som målsætning at omfatte 10 % de universitetsstuderende og 10 % af skoleeleverne, men de ressourcer, som programmet er blevet tildelt, er alt for begrænsede til, at denne målsætning kan opfyldes. De nuværende aktiviteter omfatter ca. 2 – 3 % af skoleeleverne og 3 – 4 % af de universitetsstuderende.

nationale kontorer, som har til opgave at gennemføre dem. Kommissionen vil derfor gerne planlægge at øge omfanget af den støtte, der tildeles disse kontorer.

De fire sektorprogrammer – Comenius, Erasmus, Leonardo da Vinci og Grundtvig

- 4.4 Med hensyn til **Comenius**-programmet indebærer forslaget, at de nuværende aktioner skal fortsætte stort set uændret. Det vil omfatte enkeltpersoners mobilitet, skolepartnerskaber, multilaterale projekter, Comenius-netværk og ledsageforanstaltninger. Antallet af decentrale mobilitets- og partnerskabsaktioner vil blive firedoblet, således at 10 % af eleverne vil deltage i fælles uddannelsesaktiviteter (partnerskaber og mobilitet), og 10 % af lærerne vil deltage i mobilitetsaktiviteter i de syv år, som udgør det integrerede programs løbetid.
- 4.5 Den mest synlige af de foreslåede ændringer af **Erasmus**-programmet er en meget betragtelig stigning i de studerendes og lærernes mobilitet. På nuværende tidspunkt deltager lige over 120 000 studerende pr. år i mobilitetsaktiviteter under Erasmus-programmet. Under det nye program vil dette antal stige til ca. 375 000 pr. år, således at målsætningen vedrørende 3 millioner Erasmus-studerende vil kunne nås senest i 2010. Samtidig har det gennemsnitlige stipendium uændret været 150 EUR om måneden siden 1993. Dette udgør reelt et fald på 25 %. Det er klart, at målet ikke kan nås uden en betragtelig forøgelse af stipendiets størrelse; i henhold til Kommissionens forslag skal det månedlige gennemsnit stige til 250 EUR. Mobiliteten for lærere skal efter planen øges til at omfatte 40 000 lærere pr. år fra det nuværende niveau på ca. 18 000 med en tilsvarende forøgelse af stipendiets størrelse. Praktikophold for universitetsstuderende og –ansatte vil også blive inkorporeret i programmet.
- 4.6 I forslaget til det nye program indgår en række ændringer af **Leonardo da Vinci**. Antallet af praktikophold skal stige markant fra det nuværende niveau på ca. 45 000 til 150 000 pr. år inden programmets afslutning. Der er planlagt en lignende stigning inden for mobilitet for undervisere. De nuværende pilotprojekt-aktioner vil blive ændret, så de kommer til at være fokuseret på overførsel af innovation fra ét eller flere lande til et andet, og forvaltningen af disse projekter vil blive helt decentraliseret og placeret hos de nationale kontorer, således at ansvaret for forvaltningen ikke længere skal deles med Kommissionen. Der vil i det nye program blive indført Leonardo-netværk, som skal fokusere på emner af fælles europæisk interesse, ligesom det er tilfældet med de tematiske netværk under Erasmus. Der vil blive en ny Leonardo-partnerskabsaktion, som skal fremme udveksling af ekspertise mellem udbydere af uddannelse. Projektaktiviteter og ledsageforanstaltninger vil også fortsætte.
- 4.7 Under **Grundtvig** foreslås der nye mobilitetsaktioner til støtte for vokselevers mobilitet, udveksling af personale, europæiske assistentophold og en udvidelse af de uddannelsesmuligheder for voksenundervisere, der er omfattet af den nuværende Grundtvig-aktion. På baggrund af prognoserne for de demografiske ændringer i det næste årti er det af afgørende betydning at gøre den europæiske dimension af mobilitet tilgængelig for ikke kun de yngre borgere og deres lærere og undervisere, men også mere generelt for voksne, der deltager i livslang uddannelse. Målet er, at mindst 50 000 voksne pr. år skal udnytte mulighederne for mobilitet, og at mindst en ud af fem voksenundervisere skal have deltaget i europæisk samarbejde inden programmets afslutning. Redskaberne til opnåelse af disse mål vil være mobilitetsstipendier og europæiske læringspartnerskaber. De centraliserede

aktiviteter under Grundtvig vil omfatte strategiske samt mindre samarbejdsprojekter, netværk, kurser og ledsageforanstaltninger.

Det tværgående program

- 4.8 Det tværgående program repræsenterer en af nyskabelserne i det integrerede program. Det er udformet med henblik på at give en bedre støtte, end det hidtil har været muligt, til samarbejde om emner, som ikke passer særlig godt ind i sektorprogrammerne, eller som potentielt vedrører og påvirker hele programmet.
- 4.9 Nøgleaktiviteten vedrørende **udvikling af politikker** vil udgøre en mere stabil og omfattende støttekilde for arbejde på europæisk plan, som direkte vedrører de centrale politiske prioriteringer. Denne nøgleaktivitet vil gøre det muligt for Fællesskabet at fortsætte opfølgningen af målsætningsprocessen og resolutionen vedrørende livslang uddannelse på europæisk plan, at investere i en hensigtsmæssig indsamling og analyse af statistikker og indikatorer, at støtte eksperimenterende projekter, som har til formål at afprøve de mest avancerede politiske ideer (ligesom med ”Tuning”-projektet) og at støtte relevante reference- og analysestrukturer, der understøtter aktionerne under programmet på europæisk plan.
- 4.10 Nøgleaktiviteten vedrørende **sprogundervisning** er udformet med henblik på at supplere de omfattende sprogaktiviteter, der er integreret i sektorprogrammerne, som f.eks. ca. 30 % af mobiliteten og partnerskaberne under Comenius. Den er tilbagemeldingen på et klart budskab fra de offentlige høringer vedrørende de fremtidige programmer og sproghandlingsplanen, om at sprog på europæisk plan bør prioriteres højt i forbindelse med tildelingen af synlig og omfattende støtte, der tjener som et godt eksempel. Nøgleaktiviteten vedrørende sprogundervisning fokuserer på aspekter af sprogundervisning, som dækker mere end en sektor, som f.eks. udvikling af generiske sprogundervisningsmaterialer, netværk inden for sprogundervisning og sproglig mangfoldighed samt markedsføring, reklame og information. Ligeledes vil nøgleaktionen vedrørende **informations- og kommunikationsteknologi (ikt)** fokusere på tværgående aktiviteter vedrørende udvikling af nyskabende indhold, tjenester, undervisningsmetoder og praksis inden for livslang uddannelse, som er baseret på ikt. Den vil blive gennemført ved hjælp af multilaterale projekter og netværk samt andre aktioner som f.eks. observation, benchmarking og kvalitetsanalyse.
- 4.11 Nøgleaktiviteten vedrørende **formidling og udnyttelse af resultaterne** er helt ny som en specifik del af programmet og er udformet med henblik på at gøre processen for formidling og udnyttelse programmets resultater og produkter mere systematisk og effektiv end før på grundlag af navnlig erfaringen fra Leonardo da Vinci. I forbindelse med både den offentlige høring og evalueringsrapporterne blev der peget på formidling/udnyttelse som en større svaghed, hvad angår gennemførelsen af de eksisterende programmer. Som reaktion herpå vil Kommissionen udvikle en specifik aktivitet med øremærkede ressourcer og klare mål, som vil muliggøre, at der opnås velfunderet ekspertise på området og den kontinuitet i tildelingen af støtte, der er nødvendig for at gøre aktionen effektiv på lang sigt. Aktionen vil blive gennemført ved hjælp af multilaterale projekter samt indsamling og undersøgelse af data, god praksis og resultater fra programmet.

Jean Monnet-programmet

- 4.12 Jean Monnet-programmet vil bestå af tre nøgleaktiviteter, som alle fokuserer på forskellige aspekter af europæisk integration: selve Jean Monnet-aktionen, støtte til specifikke europæiske institutioner og støtte til europæiske foreninger, som beskæftiger sig med uddannelse.
- 4.13 Under **Jean Monnet-aktionen** vil det værdifulde arbejde, som hidtil er blevet gennemført, blive fortsat, og aktionen vil også omfatte støtte til forskning i europæisk integration, som hidtil er blevet støttet under budgetpost A-3022. Der vil fortsat blive givet støtte til Jean Monnet-lærestole, sammenslutninger af undervisere og forskere på videregående uddannelsesinstitutioner, der er specialiseret i studier i europæisk integration, unge forskere inden for området, oplysningsaktiviteter og oprettelse af multilaterale forskningsgrupper.
- 4.14 Nøgleaktiviteten vedrørende støtte til **europæiske institutioner** vil bestå af tildeling af driftstilskud til organisationer på europæisk plan. Disse bør omfatte Europakollegiet i Brugge og Natolin, Det Europæiske Universitetsinstitut i Firenze, Det Europæiske Retsakademi i Trier og Det Europæiske Institut for Offentlig Forvaltning i Maastricht. Kommissionen vil navnlig foreslå støtte til oprettelse af et institut for forskeruddannelser ved Det Europæiske Universitetsinstitut, som skal fokusere på avanceret forskning inden for dets specialeområde. Yderligere driftstilskud til institutioner vil blive tildelt på konkurrencemæssigt grundlag efter indkaldelser af forslag.
- 4.15 Under den tredje nøgleaktivitet vil der blive tildelt driftstilskud til dækning af driftsudgifter for **europæiske foreninger**, som beskæftiger sig med uddannelse og fungerer som europæiske sammenslutninger for nationale og regionale foreninger, og som er blevet udvalgt på et konkurrencemæssigt grundlag efter indkaldelser af forslag.

DEL V – EKSTERN POLITIK: TEMPUS PLUS

- 5.1 Kommissionen mener, at EU bør tilbyde de nuværende Tempus-lande et program med en dækning svarende til dækningen af det integrerede program for livslang uddannelse, men dog med instrumenter og strukturer, som er markant anderledes. Kommissionen foreslår derfor, at Tempus-programmet ikke blot fornyes, men at man skaber ”Tempus Plus” – et program, som fokuserer på disse mere omfattende behov i en struktureret sammenhæng med udgangspunkt i den succes, som Tempus har været, og hvor der tilføjes de nye dimensioner, som evalueringerne og det nye indhold kræver. Det vil derfor ud over videregående uddannelse, som er det traditionelle Tempus-område, også dække områderne skole-, erhvervs- og voksenuddannelse. Hvis der skal være tilstrækkelige ressourcer til en sådan større udvidelse af anvendelsesområdet, er der behov for en betydelig forøgelse af budgettet.
- 5.2 Hvad angår det geografiske anvendelsesområde, mener Kommissionen, at alle Tempus-landene fortsat bør have adgang til de samarbejdsforanstaltninger og den støtte, som de har haft adgang til under Tempus. Det er dog muligvis ikke længere hensigtsmæssigt at behandle dem alle på samme grundlag. Tempus Plus bør gøre det muligt at vælge samarbejdsområde på baggrund af hvert enkelt partnerlands behov

og prioriteringer. Hele viften af samarbejdsmuligheder inden for alle sektorer kan således være et hensigtsmæssigt valg for nogle lande, mens andre lande kan prioritere erhvervsuddannelse højest. Under anvendelse af denne tilpassede tilgang planlægges det, at Tempus Plus skal være et privilegeret instrument til anvendelse i forbindelse med udviklingen af den nye naboskabspolitik, som er beskrevet i Kommissionens meddelelse fra 2003²¹.

- 5.3 Tempus Plus bør også være åbent for landene i det vestlige Balkan, hvis udsigt til på et senere tidspunkt at blive medlem af EU blev bekræftet på Det Europæiske Råds møde i december 2002 og senest på topmødet i juni 2003 med deltagelse af Den Europæiske Union og landene i det vestlige Balkan. Her er tættere samarbejde inden for uddannelse også et vigtigt element i den overordnede udviklingsstrategi. Lige som Tempus-programmet lettede de nuværende tiltrædende landes inddragelse i Fællesskabets vigtigste uddannelsesprogrammer, bør landene i det vestlige Balkan, som først for nylig påbegyndte deres deltagelse i den nuværende fase af Tempus, bevare adgangen til denne form for støtte. Når de enkelte lande går over til at deltage i det interne integrerede program, bør de naturligtvis ikke længere deltage i Tempus Plus.

Tempus Plus – et bistandsprogram inden for livslang uddannelse

- 5.4 Det foreslåede Tempus Plus-program bør derfor i lighed med Tempus være baseret på samarbejde mellem systemer og institutioner i EU og de tilsvarende systemer og institutioner i de støtteberettigede lande. Målsætningerne vil være som følger:
- Fremme af udvikling af menneskelige ressourcer og human kapital og navnlig fremme af reform og udvikling af systemer for livslang uddannelse i partnerlandene.
 - Forbedring af den kvalitet og kapacitet, som institutioner og organisationer for livslang uddannelse i partnerlandene har.

Målsætningen vil være at støtte 100 000 enkeltpersoners mobilitet i Tempus Plus-programmets løbetid.

- 5.5 Det vil blive inddelt i fire punkter, som hver især skal bygge videre på arbejde, som allerede er blevet gennemført i partnerlandene, og det skal være til støtte for udviklingsarbejde inden for følgende områder:
- Et **punkt vedrørende systemer**. Dette punkt skal vedrøre støtte til partnerlandenes arbejde inden for områder, som er af betydning for uddannelsessystemernes effektivitet som helhed, som f.eks. kvalifikationsspørgsmål og rammer, forvaltning og udvikling af politikker, behovsprognoser og mulige reaktioner, fremme af fleksibilitet og mulighed for overførsel mellem forskellige dele af uddannelsessystemerne. Det skal også fremme konvergens mellem systemerne for livslang uddannelse i henholdsvis partnerlandene og medlemsstaterne.

²¹ KOM(2003) 104 endelig.

- Et **punkt vedrørende skoler**. Dette punkt skal vedrøre støtte til partnerlandene inden for områder som f.eks. indhold, læseplaner og kvalifikationer, tilegnelse af grundlæggende færdigheder - læse-, regne- og sprogfærdigheder – samt færdigheder inden for informationsteknologi, iværksætterkultur, sociale og tværkulturelle færdigheder, evnen til at lære og lærergrunduddannelse.
- Et **punkt vedrørende videregående uddannelse**. Dette punkt skal bygge videre på eksisterende Tempus-aktiviteter, som har til formål at støtte partnerlandenes reform af de videregående uddannelser, herunder aktiviteter rettet mod kapacitetsopbygning samt foranstaltninger, der sigter mod konvergens, lighed med hensyn til adgangen til videregående uddannelse, bedre evne til at reagere på arbejdsmarkedets behov og forbedring af de videregående uddannelsessystemers evne til at bidrage til den økonomiske udvikling generelt.
- Et **punkt vedrørende erhvervsuddannelse**, som også skal omfatte voksenuddannelse. Formålet skal være støtte til partnerlandene inden for områder som uddannelsesmuligheder, der svarer til voksenelevs behov, gensidig anerkendelse og overførsel af kvalifikationer og uddannelsesmuligheder, navnlig ikke-formel og uformel uddannelse, styrkelse af erhvervsuddannelses- og voksenuddannelsessystemerne, fremme af aktivt borgerskab, aktiv aldring og social samhørighed og integration samt forbedring af erhvervsvejledning og –rådgivning.

5.6 Der vil være fire typer støtteinstrumenter til rådighed:

- **Systemforanstaltninger:** Disse vil bidrage til udvikling og reform af partnerlandenes uddannelsessystemer samt til at forbedre deres kvalitet og konvergens med systemerne i EU. De vil blive anvendt på grundlag af emner, som er blevet aftalt med partnerlandene, og vil dække emner som f.eks. støtte til udvikling af politikker og reform, udvikling af systemer og kapacitet (herunder gennem mobilitet), undersøgelser og forskning, ekspertrådgivning, konferencer, seminarer samt uddannelses- og udviklingsaktiviteter.
- **Fælles projekter:** Disse vil ligne de klassiske Tempus-projekter. De vil sætte institutioner i EU og i partnerlandene i stand til at samarbejde om alle områder inden for uddannelse. De vil omfatte fælles undervisningsprojekter, men også andre områder som f.eks. læseplaner, undervisningsmaterialer, ledelse og efter- og videreuddannelse. Denne type foranstaltninger vil også omfatte mobilitet for studerende og personale, som er et område, der bør udvides betragteligt efter Kommissionens mening. Det vil også omfatte en netværksforanstaltning, som enten kan gennemføres uafhængigt eller i sammenhæng med de netværk, som støttes under det integrerede program.
- **Mobilitet:** Ud over den mobilitet, som støttes under de fælles projekter, giver denne foranstaltning yderligere mulighed for at forbedre samarbejdet og den gensidige forståelse mellem Europa og nabolandene. Der vil være mobilitet mellem EU's medlemsstater og partnerlandene på alle programmets niveauer. Det vil omfatte individuel mobilitet (i tråd

med de eksisterende individuelle mobilitetsstipendier under Tempus) samt gruppemobilitet.

- **Ledsageforanstaltninger:** Disse vil bidrage til udvikling af fælles forståelse og samarbejde inden for livslang uddannelse. De kan omfatte udveksling af erfaring om politiske emner, observation og analyse af politikker og systemer, udveksling af indikatorer og benchmarks og statistiske undersøgelser samt oplysnings- og formidlingsaktiviteter.

Disse fire typer af instrumenter udgør en pakke, som giver både partnerlandene og EU en række forskellige muligheder for at påvirke hinanden og gennemføre reformer. Gennemførelsen heraf vil kræve en betragtelig grad af ekspertise, og Kommissionen vil, hvor det er hensigtsmæssigt, trække på Det Europæiske Erhvervsuddannelsesinstituts erfaringer.

DEL VI - FORENKLING

- 6.1 I sin meddelelse om de finansielle overslag understregede Kommissionen betydningen af at anvende den revision af programbestemmelserne, som skal finde sted i 2007, til at forenkle udformningen og anvendelsen af Fællesskabets instrumenter. De to nye programmer, som er nævnt i denne meddelelse, vil bidrage til dette i betragteligt omfang. Hvis man udelukkende ser på det formelle, vil de medføre en reduktion af antallet af retsgrundlag for uddannelsesforanstaltninger fra de nuværende syv til tre – de to programmer, der er nævnt her, og Erasmus Mundus-programmet, som er blevet vedtaget for så kort tid siden, at det ville være uhensigtsmæssigt at ændre det på nuværende tidspunkt. De vil ligeledes medføre en reduktion af budgetposterne fra femten til tre.
- 6.2 De nye programmer – navnlig det integrerede program for livslang uddannelse - vil dog, hvad der er vigtigere, blive forenklet for brugeren af en række grunde. For det første vil en større andel af foranstaltningerne blive forvaltet decentralt af de nationale kontorer – over 80 % af programmets budget. Den offentlige høring²² afslørede, at brugerne betragter denne forvaltningsmetode som mere brugervenlig end direkte forvaltning på fællesskabsplan, da kontorerne kender forholdene i deres eget land og kan reagere øjeblikkeligt på det nationale sprog og på baggrund af relevant viden. For det andet vil lovgivningen blive udformet med en meget lavere detaljeringsgrad, hvilket både gøre det lettere at forstå indholdet og at tilpasse den til den fremtidige udvikling på området. For det tredje vil Kommissionen i udkastet til lovgivningen inkludere en bestemmelse om, at støttemodtagernes finansielle og administrative forpligtelser skal stå i rimeligt forhold til tilskuddets størrelse; dette kan f.eks. ske ved, at der oftere udbetales et engangsbeløb eller et fast beløb, hvilket efter alt at dømme vil medføre en betragtelig forenkling af procedurerne. Målet er her at imødekomme det ønske om at reducere kompleksiteten, som der blev givet udtryk for i forbindelse med den offentlige høring, og som i stort omfang ses som disse programmets mest negative aspekt.

²² Jf. afsnit 3.3 i denne meddelelse.

- 6.3 Kommissionen betragter disse foranstaltninger som et betydningsfuldt skridt i retning af forenkede programmer, men indsatsen bør bestemt ikke stoppe her. Kommissionen er interesseret i at modtage forslag til, hvordan programmerne og forvaltningen af disse kan forenkles, og vil tilstræbe at integrere eventuelle forslag i sine udkast til lovgivningsforslag. Disse kan muligvis medføre ændringer af f.eks. Fællesskabets finansforordning eller gennemførelsesbestemmelserne, men ingen muligheder bør udelukkes på nuværende tidspunkt.

DE NÆSTE SKRIDT OG TIDSPLAN FOR VEDTAGELSEN

Kommissionen forelægger dette dokument med henblik på så tidligt som muligt at offentliggøre sine hensigter vedrørende den næste generation af programmer på uddannelsesområdet. På baggrund af den varighed, som drøftelserne af sådanne forslag nødvendigvis må have, og som afspejles i den tid, der er nødvendig for, at Europa-Parlamentet og Rådet kan afslutte den fælles beslutningsproces, er det nødvendigt at påbegynde disse drøftelser så hurtigt som muligt, hvis der skal være en rimelig mulighed for at vedtage de endelige tekster i begyndelsen af 2006, således at der vil gå næsten et helt år, før de nye programmer skal gennemføres. Kommissionen forventer at forelægge sit formelle lovgivningsforslag før sommerferien i 2004.